

MÄNTYLÄN RANTA-ASEMAKAAVAN LUONTOSELVITYS

FM (biologi) Turkka Korvenpää

19.11.2023

 Envibio

Sisällys:

1. JOHDANTO.....	3
2. ALUEEN YLEISKUVAUS	4
3. LUONTOTYYPIT JA KASVILLISUUS.....	4
3.1 Menetelmät	4
3.2 Arvokkaat luontotyyppikohteet	5
3.3 Luontotyyppikuviot	9
4. PESIMÄLINNUSTO	16
4.1 Menetelmät	16
4.2 Tulokset ja johtopäätökset	17
5. LEPAKOT.....	20
5.1 Menetelmät	20
5.2 Tulokset ja johtopäätökset	21
6. LIITO-ORAVA.....	22
6.1 Menetelmät	22
6.2 Tulokset ja johtopäätökset	22
7. VIITASAMMAKKO.....	23
7.1 Menetelmät	23
7.2 Tulokset ja johtopäätökset	24
8. MUU LAJISTO.....	24
9. SUOSITUSTEN YHTEENVETO	25
10. KIRJALLISUUS JA LÄHTEET	25

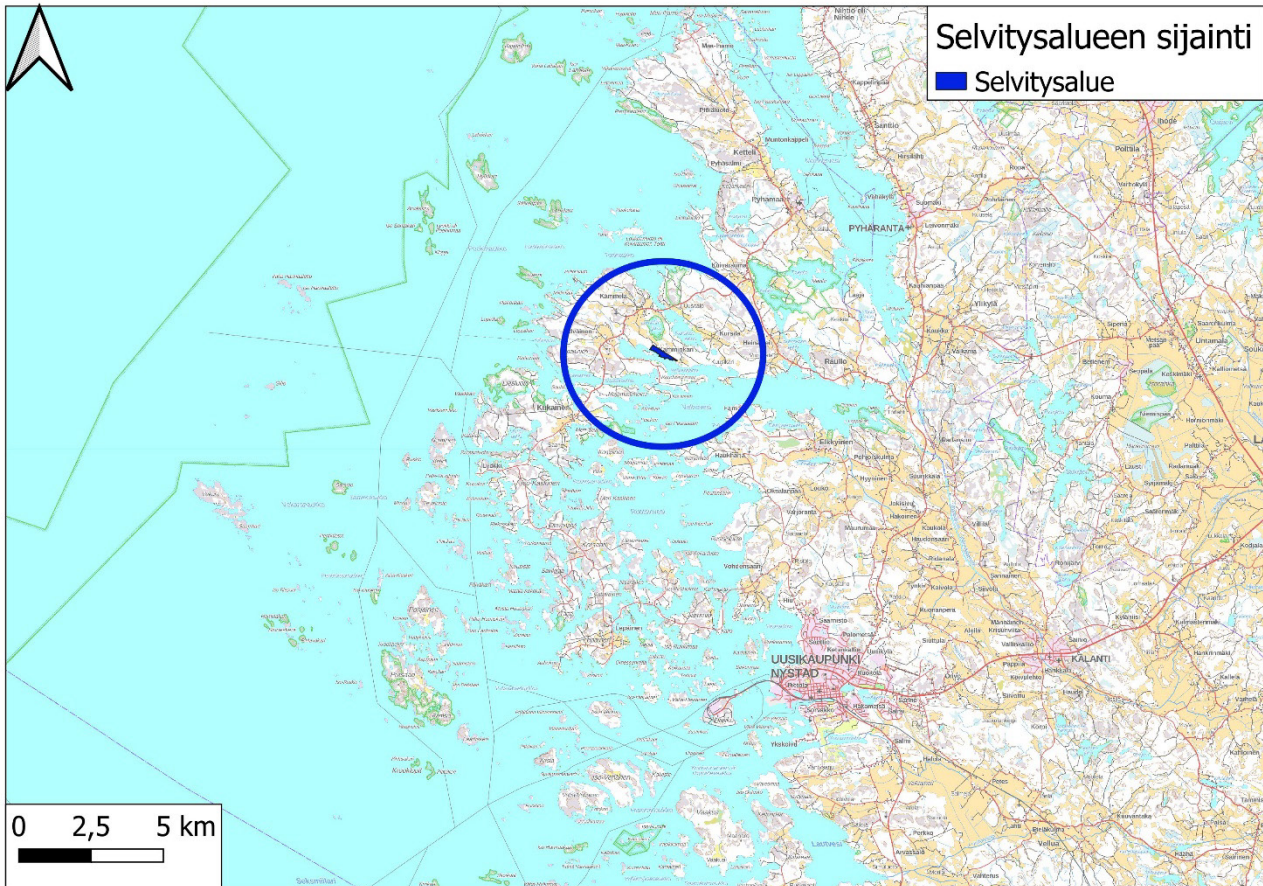
Kannen kuva: Rannan kesämökeille johtava tie kulkee luontotyyppikuvion 5 läpi.

Pohjakartta ja ilmakuva: © Maanmittauslaitos 11/2023

Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy, Hanhenkaari 10 as 16, 21420 Lieto

1. JOHDANTO

Nosto Consulting Oy tilasi Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy:ltä luontoselvityksen Uudessakaupungissa sijaitsevaa Mäntylän ranta-asemakaavan varten (kartta 1).

Kartta 1. Selvitysalueen sijainti (ympyröity sinisellä).

Luontoselvityksen tarkoituksena oli kartoittaa alueen luontoarvot ja arvioida niiden vaikutusta maankäyttöön. Työhön sisältyi pesimälinnustokartoitus, lepakkoselvitys, liito-oravakartoitus, viitasammakkokartoitus, muiden EU:n luontodirektiivin II- ja IV-liitteiden lajien ja uhanalaisten lajien esiintymien selvitys sekä luontotyyppikartoitus. Luontotyyppikartoituksessa kartoitettiin mahdolliset luonnonsuojelulain suojelemat luontotyypit, vesilain 2. luvun 11 §:n mukaiset suojeltavat pienvedet, metsälain 10 §:n tarkoittamat erityisen tärkeät elinympäristöt, Metso-kriteerit täyttävät kohteet, uhanalaiset luontotyypit, luontodirektiivin luontotyypit sekä muut luontoarvoiltaan merkittävät luontotyypit. Lisäksi alue jaettiin kasvillisuudeltaan ja luonnonoloiltaan yhtenäisiin luontotyyppikuvioihin.

Luontoselvityksen laati FM (biologi) Turkka Korvenpää. Suomen Lajitietokeskuksesta hankittiin tiedot alueelta ja sen lähiympäristöstä aiemmin tunnetuista lajiesiintymistä. Maastotyöt tehtiin touko-elokuussa 2023.

2. ALUEEN YLEISKUVAUS

Selvitysalue sijaitsee Uudenkaupungin Kamminkarissa Velhoveden Kolkansalmen pohjoisrannalla. Kiinteistöt 895-480-15-3 ja 895-480-15-4 kattavan alueen pinta-ala on runsaat 13 ha.

Velhovesi muodostaa osan Uudenkaupungin makeanvedenaltaasta, joka erotettiin patoamalla merestä vuonna 1965. Tämän jälkeen altaan vesi muuttui vähitellen makeaksi. Patoaminen on luonnollisesti vaikuttanut voimakkaasti vesi- ja rantaluontoon muuttaen mm. lajistoa, kun murtovesilajisto on korvaantunut sisävesien lajeilla. Kolkansalmen pohjoisrannalla kasvaa monin paikoin tiheitä ja laajoja ruovikoita, jotka sijaitsevat vesijättömaalla. Rannalla on paikoin kapeita tervalepikoita, mutta enimmäkseen ruovikot muuttuvat nopeasti tuoreeksi kangasmetsäksi. Metsät ovat tehokkaasti hoidettuja. Ikäluokka vaihtelee taimettuneista avohakkuista melko vanhoihinkin metsiköihin. Lahopuuta ei talousmetsille tyypillisesti juuri ole. Rannalle on rakennettu kaksi kesämökkiä, joille johtaa soratie (kannen kuva). Tien pohjoispuolella sijaitsee kaksi pientä, luonnontilansa kohtalaisesti säilyttäneitä, korpilaikkua. Aivan alueen länsireunassa on pieni nurmipelto.

3. LUONTOTYYPIT JA KASVILLISUUS

3.1 Menetelmät

Alueen luontotyyppikartoitus perustuu 12.6.2023, 13.6.2023, 28.6.2023, 12.7.2023 ja 25.8.2023 suoritettuihin maastokäynteihin. Kesämökkien pihat jätettiin kartoituksen ulkopuolelle. Kolkansalmen ruovikot eivät sisälly rantakaava-alueeseen, mutta ne otettiin Näppyskartan lähellä mukaan luontotyyppikartoitukseen, koska rannalle on tälle kohdalle esitetty kaavaluonnoksessa rakennuspaikkaa. Kartoitettuja luontoarvoiltaan merkittäviä luontotyyppejä ovat:

- luonnonsuojelulain suojaama luontotyyppi
- metsälain erityisen tärkeä elinympäristö
- vesilain suojaama pienvesi

- METSO-kriteerit täyttävä kuvio
- uhanalaisen luontotyypin edustava esiintymä
- muuten luontoarvoiltaan merkittävä kohde

Arvokkaat luontotyyppikohteet arvotettiin julkaisun Mäkelä & Salo (2021) mukaisesti jakaen kohteet neljään arvoluokkaan:

Luokka 1: Lainsäädännöllä turvatut kohteet

Luokka 2: Erityisen tärkeät kohteet

Luokka 3: Monimuotoisuutta turvaavat kohteet

Luokka 4: Monimuotoisuutta tukevat kohteet

Erityyppisten luontokohteiden arvottamisen yleiset periaatteet ja perusteet on kuvattu tarkemmin Mäkelän ja Salon julkaisussa. Jokaisesta arvokkaasta luontotyyppikohteesta otettiin valokuvia ja laadittiin yleiskuvaus, jossa käsitellään mm. kohteen elävää ja kuollutta puustoa, putkilokasvillisuuden valtalajeja, luontotyypille ominaisten ja huomionarvoisten kasvilajien esiintymistä sekä vesitaloutta ja sen luonnontilaisuutta. Käsiteltävät seikat riippuvat luonnollisesti jonkin verran kohteen luonteesta. Yhteensä selvitysalueelta löytyi kolme arvokasta luontotyyppikohdetta, jotka esitellään seuraavassa kappaleessa.

Arvokkaiden luontotyyppikohteiden kartoituksen lisäksi koko selvitysalue jaettiin 16 luontotyyppikuvioon, joista laadittiin kuvaukset. Nämä luontotyyppikuviot esitellään myöhemmin tässä raportissa.

3.2 Arvokkaat luontotyyppikohteet

3.2.1 Mäntylän läntinen ruohokorpi

Rannan mökeille johtavan tien pohjoispuolella sijaitsee kaksi pientä suolaikkua, joista läntisempi on luhtaista ruohokorpea (kartta 2, kuva 1). Selvillä mättilillä kasvaa kuusta ja tervaleppää sekä tuoreen kankaan kasvistoa kuten mustikkaa. Mättäiden välit ovat ympäristöstä valuvien pintavesien ajoittain tulvittamia. Niillä kasvaa melko edustavaa ruohokorprien lajistoa, johon kuuluvat mm. runsaat terttualpi ja suo-orvokki sekä pitkäpääsara, metsäkorte, soreahiirenporras, nurmilauha, vehka, ojasorsimo, luhtasara ja tähtisara. Korvessa on iso siirtolohkare. Korpi jatkuu pohjoiseen kiinteistörajan yli. Notkon eteläpäästä alkaa vanha oja, mutta korpi on siitä huolimatta säilynyt luonnontilaisen kaltaisena.

Ruohokorpi on valtakunnan tasolla vaarantunut ja Etelä-Suomessa erittäin uhanalainen luontotyyppi. Se sisältyy luontodirektiivin luontotyyppiin puustoiset suot. Kyseessä on myös metsälain erityisen tärkeä elinympäristö. Ruohokorpi täyttää lisäksi METSO-kriteerit luokassa I.

***Maankäyttösuositus:** Korpi tulee säilyttää luonnontilaisena, eikä sen eteläpäästä alkavaa ojaa tulisi kunnostaa. Korven ympärille on myös syytä jättää noin puuston pituuden levyinen suojavyyöhyke, jonka annetaan kehittyä luonnontilassa.*

Kuva 1. Mäntylän läntinen ruohokorpi.

3.2.2 Mäntylän tervaleppälehto

Näppyskartan ja sen itäpuolen pienessä niemennokassa sijaitsevan kesämökin välisellä rannalla on kapea, puustoltaan vielä suhteellisen nuori tervaleppikko (kuva 2). Hiukan luhtaisessa keskiravinteisessa kosteassa lehdossa tavataan runsaasti nurmilauhaa, suorvokkia ja jokapaikansaraa. Muuhun kasvistoon kuuluvat mm. terttualpi, rantayrtti, keltakurjenmiekkä, suoputki ja rantamatara. Maassa makaa vähän kapeaa lehtilahopuuta.

Tervaleppälehto on ennen makeanvedenaltaan patoamista edustanut luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnissa käytetyssä luokituksessa luontotyyppiä merenrannan leppävyöt ja

-pensaikot, joka on säilyvä (ei uhanalainen) luontotyyppi. Altaan patoamisen jälkeen vesi on makeutunut ja allas muuttunut järveksi. Siten lepikko voidaan nykyään tulkita lähinnä kosteaksi keskiravinteiseksi lehdoksi, joka on silmälläpidettävä luontotyyppi ja sisältyy luontodirektiivin luontotyyppiin lehdot. Kyseessä on myös metsälain erityisen tärkeä elinympäristö, vaikka lepikko ei olekaan kovin edustava. Se täyttää kuitenkin METSO-kriteerit luokassa II. Tervaleppämetsä on uudessa, kesäkuussa 2023 voimaan astuneessa, luonnonsuojelulaissa määritelty suojelluksi luontotyyppiä, mutta altaan patoaminen on muuttanut lepikon luonnontilaa.

Maankäyttösuositus: *Tervaleppälehto suositellaan jätettäväksi luonnontilaan.*

Kuva 2. Mäntylän tervaleppälehto.

3.2.3 Mäntylän itäinen ruohokorpi

Rannan mökeille vievästä tiestä pohjoiseen sijaitsevista kahdesta suolaiokusta itäisempi on lähinnä hieman luhtainen, karumman puoleinen ruohokorpi (kuva 3), johon valuu ympäristön pintavesiä. Mänty- ja koivuvaltainen puusto kasvaa selvillä mättäillä. Maassa lojuu muutama kapea lahoppu. Mättäiden välissä tavataan mm. kurjenjalkaa, jokapaikansaraa, terttualpea ja ojasorsimoa sekä runsaasti jousivihvilää ja suo-orvokkia. Korven vesitalous vaikuttaa säilyneen jokseenkin luonnontilaisena.

Ruohokorpi on valtakunnan tasolla vaarantunut ja Etelä-Suomessa erittäin uhanalainen luontotyyppi. Se sisältyy luontodirektiivin luontotyyppiin puustoiset suot. Kyseessä on myös metsälain erityisen tärkeä elinympäristö. Ruohokorpi täyttää lisäksi METSO-kriteerit luokassa I.

Maankäyttösuositus: Korpi tulee säilyttää luonnontilaisena, ja sen ympärille on syytä jättää noin puuston pituuden levyinen suojavyöhyke, jonka annetaan kehittyä luonnontilassa.

Kartta 2. Arvokkaat luontotyyppikohteet ja vanhojen mäntyjen ryhmä.

Kuva 3. Mäntylän itäinen ruohokorpi.

3.3 Luontotyyppikuviot

Alla esiteltävät luontotyyppikuviot on numeroitu karttoihin 3-4. Piha-alueet jätettiin luontotyyppikartoituksen ulkopuolelle.

KUVIO 1 – TUORE KANGAS

Tiheää, varttunutta mäntytaimikkoa kasvava tuore kangas. Sekapuuna on hiukan kuusta ja koivua. Kenttäkerroksessa tavataan runsaiden puolukan, mustikan ja metsälauhan lisäksi mm. metsätähteä, oravanmarjaa ja kevätpiippoa.

KUVIO 2 – TUORE KANGAS

Varttunutta, hoidettua kasvatusmännikköä kasvava tuore kangas (kuva 4). Sekapuuna on hiukan kuusta. Pensaskerroksessa esiintyy vähän puiden, lähinnä kuusen, taimia. Lahopuuta on varsin niukasti. Kenttäkerroksessa tavataan esim. mustikkaa, vanamoaa, kevätpiippoa, metsälauhaa, kangasmaitikkaa, metsätähteä, puolukkaa ja sananjalkaa.

Kuva 4. Tuoreen kankaan mäntymetsää luontotyyppikuviolla 2.

KUVIO 3 – PELTO

Nurmitähkiövaltainen nurmipelto, jonka kuivemmalla pohjoisreunalla kasvaa myös nurmirölliä ja jänönsaraa. Pellon muuhun kasvistoon kuuluvat mm. nurmiraiheinä, nurmilauha ja niittyjuola. Pellolla on riistan ruokintapaikka ja pellon laidalla metsästystorni.

KUVIO 4 – TUORE KANGAS

Tuoreen kankaan avohakkuu, jolle on jo kasvanut taimikkoa. Kuvion kosteammassa eteläosassa on muutamia vanhoja siemenpuumäntyjä, ja siellä kasvaa runsaasti koivuvesakkoa ja nurmilauhaa. Taimikossa esiintyy paljon myös kuusen ja männyntaimia. Tien pohjoispuolella maasto kohoaa ja muuttuu kuivemmaksi, ja taimikko on lyhyempää. Tavanomaiseen hakkuuaukon kasvistoon kuuluvat nurmilauhan lisäksi mm. mustikka, oravanmarja, metsälauha ja puolukka.

KUVIO 5 – TUORE KANGASMETSÄ

Vanhaa, harvennettua, mäntyvaltaista metsää kasvava tuore kangas (kuva 5, kannen kuva). Paikoin kuusi on kuitenkin valtapuuna. Lisäksi on vähän koivua. Lahopuuta esiintyy varsin

niukasti. Pensaskerroksessa tavataan lähinnä puiden taimia. Rannan lähelle on hakkuissa jätetty tiheä sekametsäinen suojavyöhyke, jossa kasvaa enimmäkseen kuusta ja koivua. Näppyskartan lähellä rannan tuntumassa on kuuden vanhan ja komean, kilpikaarnaisen männyn ryhmä (kartta 2). Metsän kenttäkerroksessa esiintyy runsaasti mustikkaa, kangasmaitikkaa, oravanmarjaa, metsätähteä ja puolukkaa. Kasvistoon kuuluvat myös esim. vanamo ja kevätpiippo. Tien pohjoispuolella kuvion länsiosassa sijaitsee kaksi pientä laakeaa kallioita, joiden reunoilla metsätyyppi muuttuu kuivahkoksi kankaaksi. Kiinteistörajan tuntumassa kuvion sisältyy myös kaksi pientä mäntytaimikkoa kasvavaa laikkua. Kuvion itäreunan mänty-kuusivaltaista metsää on harvennettu muuta kuviota enemmän.

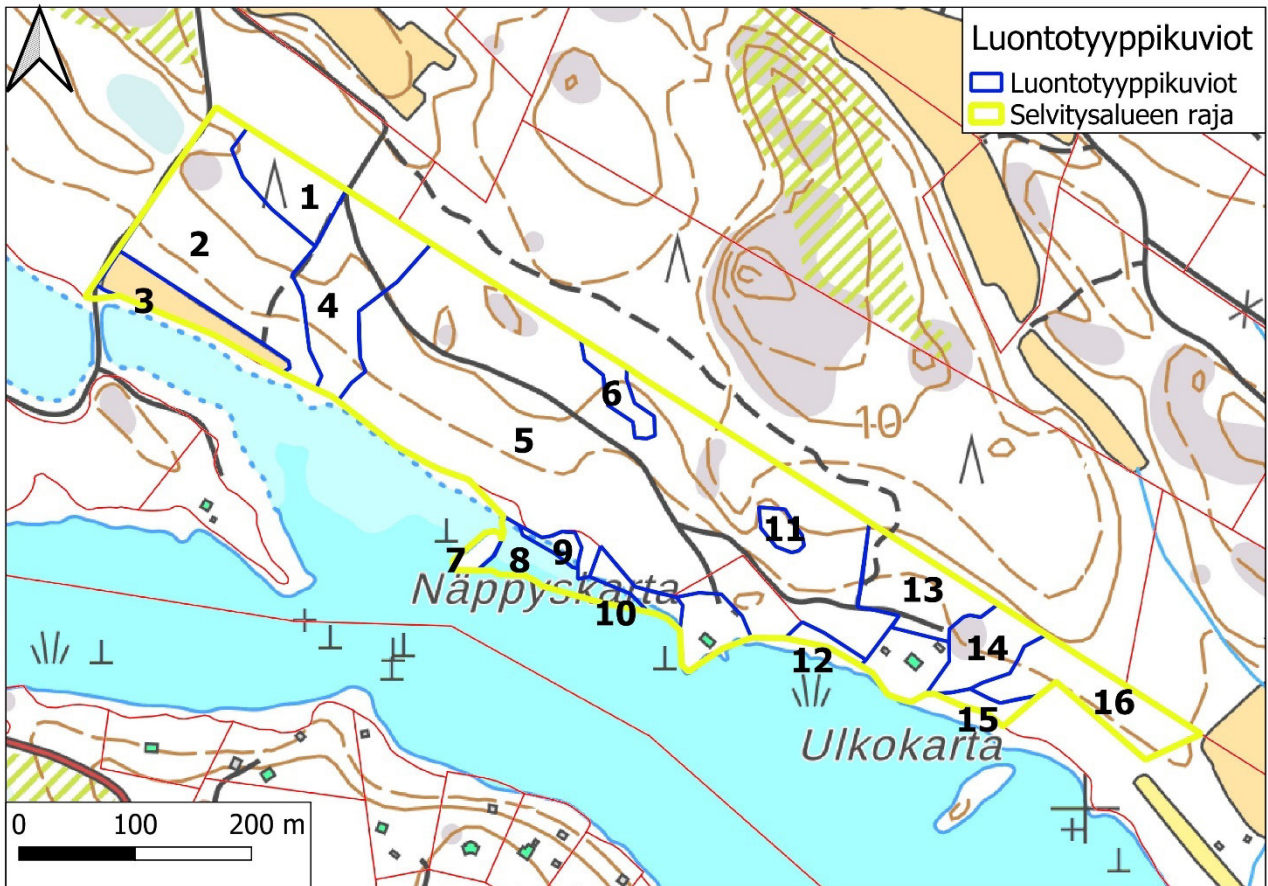
***Maankäyttösuositus:** Karttaan 2 merkitty vanhojen, komeiden mäntyjen ryhmä olisi hyvä säästää yksittäisinä, tavallista selvästi vanhempina puina.*

Kuva 5. Vanhaa talousmetsää luontotyyppikuviolla 5.

KUVIO 6 – RUOHOKORPI

Katso kappale 3.2.1.

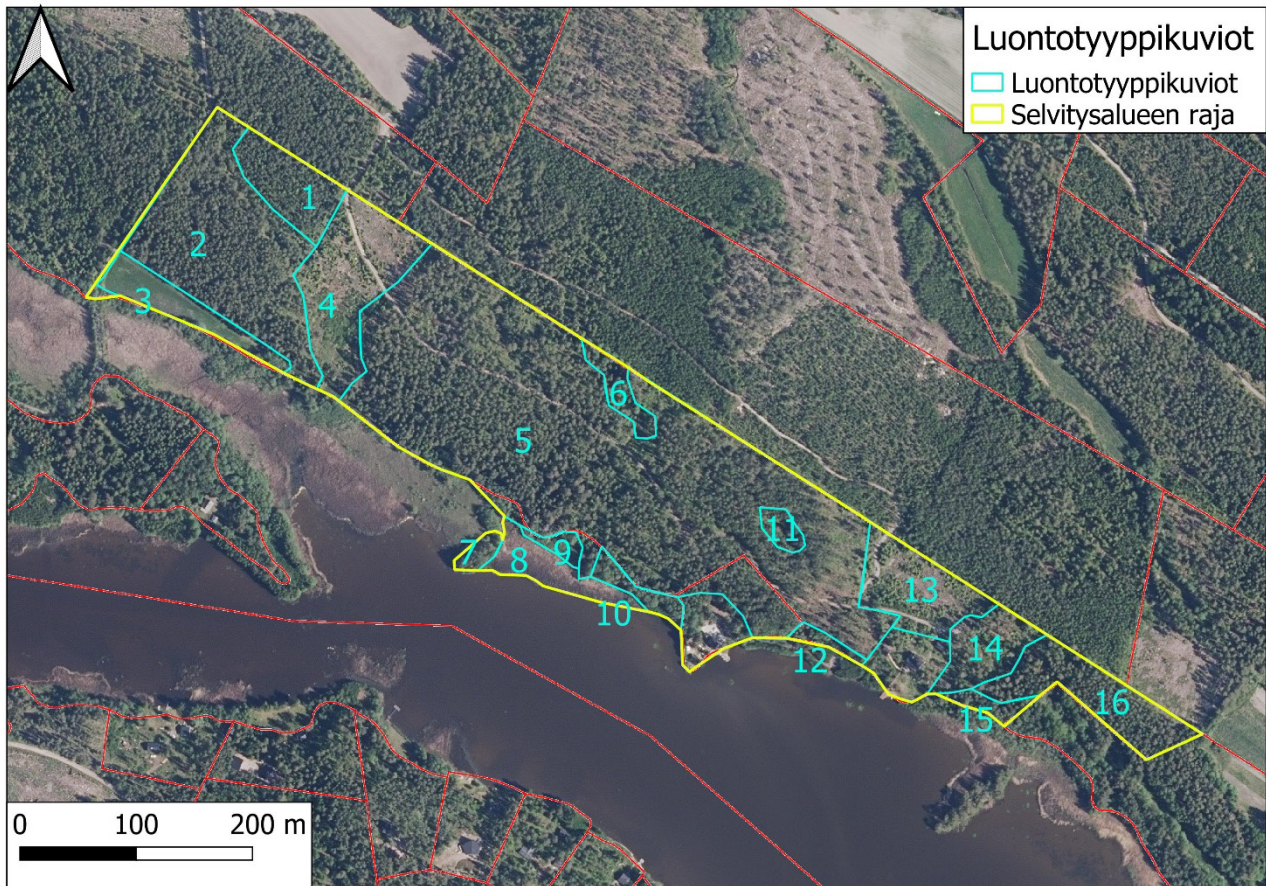
Kartta 3. Luontotyyppikuvioit maastokartalla.

KUVIO 7 – PIENI PUUSTOINEN SAARI

Näppyskarta. Pieni puustoinen, melko kivinen saari, joka on maatonut kiinni Kamminkariin. Saarella kasvaa melko luonnontilaista, mutta ei kovin vanhaa puustoa, joka koostuu koivuista, männyistä ja tervalepistä. Saarella on muutama tervaleppäpökkelö ja joitakin kapeita maapuita. Tavanomaiseen kasvistoon kuuluvat esim. runsaat metsälauha ja kangasmaitikka sekä metsätähti.

KUVIO 8 – ILMAVERSOISKASVUSTO

Rannalla ja matalassa rantavedessä kasvava ilmaversoiskasvusto Näppyskartasta itään. Rannanpuolella on pääasiassa ruovikkoa ja ulompana kapeaosmankäämiä. Vedessä kelluu kilpukkaa.

Kartta 4. Luontotyyppikuviot ortoilmakuvalla.

KUVIO 9 – TERVALEPIKKO

Nuori, luhtainen tervalepikko (kuva 6), joka on vuoden 1968 peruskartassa (<https://vanhatkartat.fi/>) merkitty avoimeksi niityksi. Lahopuuta ei ole vielä ehtinyt kertyä. Lähinnä keskiravinteista kosteaa lehtoa olevan lepikon kenttäkerroksessa tavataan runsaasti suo-orvokkia ja nurmilauhaa. Muuta kasvistoa ovat mm. suoputki, terttualpi ja rantayrtti.

Tervaleppämetsä on uudessa, kesäkuussa 2023 voimaan astuneessa, luonnonsuojelulaissa määritelty suojelluksi luontotyyppi. Tämän pienialaisen ja puustoltaan nuoren lepikon edustavuus on kuitenkin heikko, sillä se on kehittynyt melko hiljattain avoimen niitty laikun kasvettua umpeen, eikä esim. lahopuuta ole vielä ehtinyt kertyä. Kenttäkerroksen kasvillisuus on nurmilauhavaltaista, eikä edustaville lepikoille tyypillisesti luhta- tai lehtolajien hallitsemmaa. Lisäksi makeanvedenaltaan patoaminen on muuttanut lepikon luonnontilaa. Edellä mainituista syistä lepikon ei myöskään tulkittu olevan metsälain erityisen tärkeä elinympäristö tai uhanalaisen luontotyypin maankäytössä huomiota vaativa esiintymä. Siten maankäyttösuosituksia ei esitetä.

Kuva 6. Nuorta tervalepikkoa luontotyyppikuviolla 9.

KUVIO 10 – TERVALEPPÄLEHTO

Katso kappale 3.2.2.

KUVIO 11 – RUOHOKORPI

Katso kappale 3.2.3

KUVIO 12 – TUORE KANGASMETSÄ

Tiheää, nuorta sekametsää kasvava metsäkaistale rannan tuntumassa.

KUVIO 13 – TUORE KANGASMETSÄ

Tuoreen kankaan avohakkuu, jolla on muutamia kookkaita siemenpuumäntyjä. Kuviolla kasvaa aukkoista, tiheydeltään vaihtelevaa kuusi-koivutaimikkoa. Aivan luoteiskärjessä on muutama vanha kuusi. Kenttäkerroksessa tavataan runsaiden puolukan, mustikan ja metsälauhan lisäksi esim. kevätpiippoa. Kosteissa painanteissa on pallosaraa ja harmaasaraa.

KUVIO 14 – TUORE KANGASMETSÄ

Vanhaa, harvaa männikköä kasvava tuore kangas (kuva 7). Kuviolla on paljon koivun vesoja ja hieman kuusen ja männyn taimia. Kuviolla sijaitsee kookas siirtolohkare. Lahopuuta ei juuri ole. Kenttäkerroksessa tavataan runsaasti puolukkaa, mustikkaa ja metsälauhaa. Muuhun kasvistoon kuuluvat mm. oravanmarja, metsäalvejuuri, lehtotesma, vadelma ja kevätpiippo.

Kuva 7. Vanhaa harvennettua mäntymetsää luontotyyppikuviolla 14.

KUVIO 15 – TUORE KANGASMETSÄ

Tiheä, nuorehkoa kuusta kasvava tuore kangasmetsä. Paikoin on paljon alikasvoskuusia. Kuviolla kasvaa myös mäntyä ja koivua. Kenttäkerroksessa tavataan mm. oravanmarjaa, metsälauhaa ja mustikkaa.

KUVIO 16 – TUORE KANGASMETSÄ

Vanhaa, melko tiheää kuusi-mäntymetsää kasvava tuore kangas (kuva 8). Sekapuuna on vähän koivua ja kuvion lounaiskulmassa esiintyy melko paljon alikasvoskuusia. Kuviolla seisoo muutamia keloutuvia mäntyjä ja maassa makaa jokunen kapea maapuu.

Kenttäkerroksessa tavataan runsaiden mustikan ja puolukan ohella mm. metsätähteä, metsäalvejuurta, kevätpiiphoa, metsälauhaa, oravanmarjaa ja käenkaalia.

Kuva 8. Varttunutta metsää luontotyyppikuviolla 16.

4. PESIMÄLINNUSTO

4.1 Menetelmät

Pesimälinnustokartoituksessa selvitettiin myös Kolkansalmen pohjoisrannan linnustoa, sillä kaava-alueella tapahtuvat maankäytön muutokset vaikuttavat myös siihen. Kartoitus aloitettiin 3.5.2023 ja 9.5.2023, jolloin havainnoitiin erityisesti vesi- ja rantalinnustoa. Kartoitukset tehtiin 3.5. ennen illan viitasammakkokartoitusta ja 9.5. idänkirsikorentokartoituksen yhteydessä iltapäivällä. Kolkansalmen rannoilla ei havaittu lainkaan paikallisia vesilintuja.

Pesimälinnustokartoitusta jatkettiin kolmella kesäkuussa tehdyllä laskentakäynnillä (taulukko 1). Sää oli kaikkina kartoitusaamuina linnustokartoitukselle suotuisa. Lisäksi linnustoa havainnoitiin luontoselvityksen muiden osatöiden maastotöiden yhteydessä.

Käytössä olivat myös Lajitietokeskuksen aineistot, joissa ei tosin ollut kuin muutama lintuhavainto, ja nekin paikkatiedoiltaan epätarkkoja (kilometrin tarkkuus).

Kartoituslaskennassa selvitysalue käveltiin niin tiheästi läpi, että ainakin kaikki laulavat lintuyksilöt voitiin kohtuudellisella varmuudella havaita. Apuvälineinä käytettiin kiikaria, GPS-laitetta sekä etukäteen tulostettuja suurimittakaavaisia karttoja. Kaikki havaitut lintuyksilöt merkittiin tulostetuille paperikartoille ja samalla merkittiin muistiin tieto lajista, sukupuolesta (jos mahdollista määrittää kiikarilla), yksilömäärästä ja käyttäytymisestä (laulava koiras, poikasille ruokaa kuljettava emo, varoiteleva lintu, pari ym.). Selvästi yli lentävät linnut jätettiin huomioimatta, mutta alle 50 metrin päässä selvitysalueen rajan ulkopuolella paikallisina havaitut yksilöt merkittiin muistiin, sillä niiden reviiri sijoittuu suurella todennäköisyydellä osittain selvitysalueelle.

Päivä	Laskenta-aika	Sää
12.6.2023	5.25-6.35	Lämpötila +11 °C → +13 °C, selkeää, heikkoa tuulta
13.6.2023	5.15-6.30	Lämpötila +12 °C → +14 °C, selkeää, heikkoa tuulta
28.6.2023	5.55-6.50	Lämpötila +12 °C → +16 °C, selkeää, tyyntä

Taulukko 1. Lintulaskentapäivät, laskenta-ajat ja vallinnut säätila.

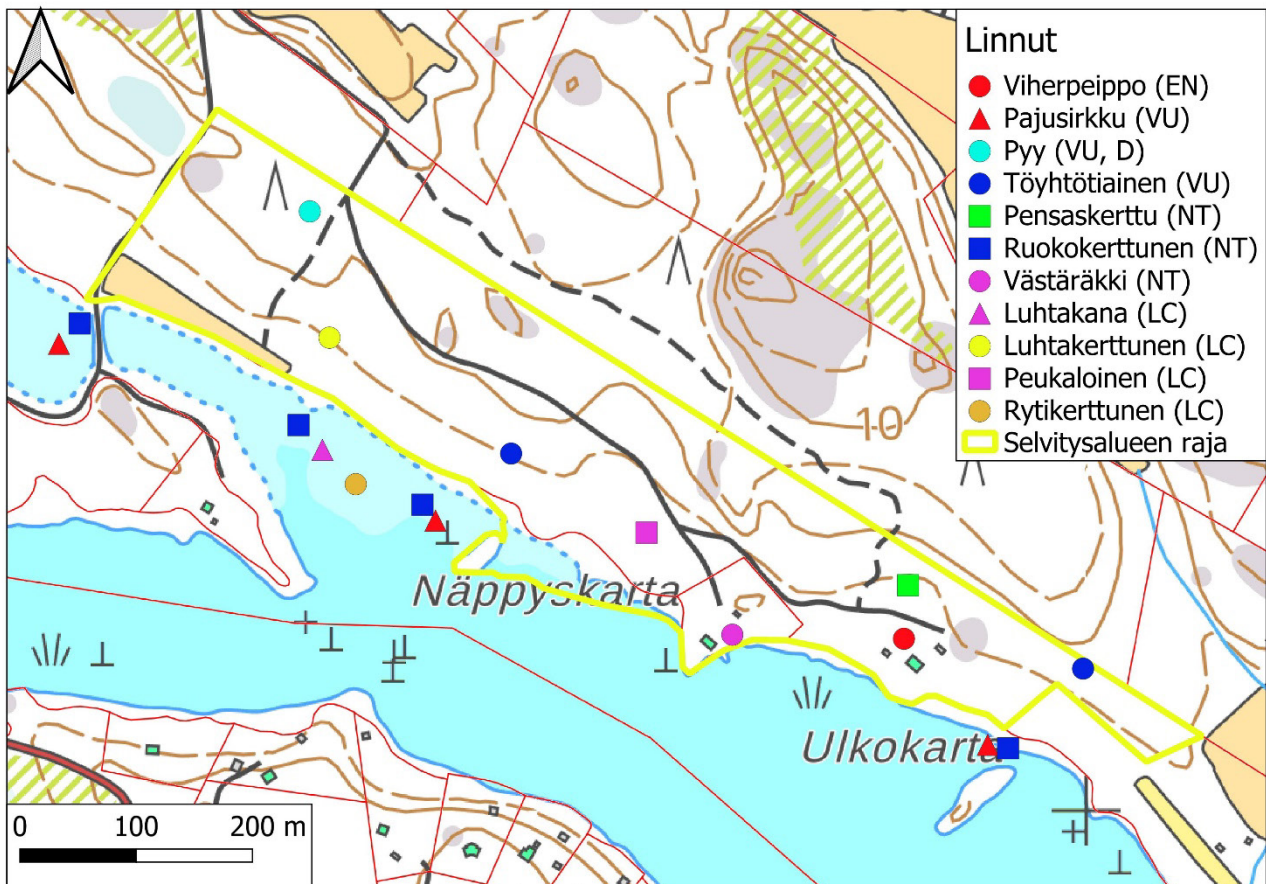
Tehdyt lintuhavainnot vietiin paperikartoilta paikkatieto-ohjelmistoon erotellen eri laskentakertojen havainnot toisistaan. Reviiriksi tulkittiin kaikki havainnot laulavista koiraista, pesistä, ruokaa kuljettavista emoista, varoitelevista linnuista sekä muista paikallisina sopivassa pesimäympäristössä havaituista linnuista. Jo yhdellä laskentakerralla saatu havainto tulkittiin reviiriksi. Lähellä toisistaan tehtyjen eri laskentakertojen havaintojen tulkittiin tarkoittavan samaa reviiriä. Samaksi reviiriksi tulkittujen havaintojen välinen maksimietäisyys vaihteli hieman lajeittain, mutta nyrkkisääntönä voidaan pitää noin paria sataa metriä, jota kauempana toisistaan eri laskentapäivinä tehdyt havainnot tulkittiin eri reviireiksi. Käytännössä tulkinta oli pääosin yksiselitteistä.

4.2 Tulokset ja johtopäätökset

Selvitysalueella ja sen välittömässä lähiympäristössä tulkittiin pesivän kaikkiaan 86 lintuparia (taulukko 2). Pesimälajeja oli yhteensä 30.

Kaava-alueen pesimälinnusto koostuu yleisistä metsien, avohakkuiden ja pihojen linnuista. Siihen sisältyy kuitenkin joitakin huomionarvoisia lajeja (kartta 5). Voimakkaan vähenemisensä vuoksi erittäin uhanalaiseksi luokitellulla viherpeipolla oli reviiri itäisemmän

kesämökin pihapiirissä. Laji on edelleen melko tavallinen pihojen ja puutarhojen lintu. Se ei yleensä asetu metsän keskellä oleviin pihoihin, joten viereinen hakkuu lienee saanut viherpeipon pesimään tällä paikalla. Pihalintuihin kuuluu myös silmälläpidettävä västäräkki. Silmälläpidettävä pensaskerttu on yleinen puoliavointen pensaikkomaiden lintu, joka viihtyy hyvin mm. vesakoituneilla hakkuualoilla. Sillä oli alueella yksi reviiri. Metsälinnustoon kuuluvat vaarantunut ja EU:n lintudirektiivin I-liitteeseen sisältyvä pyy (reviiri selvitysalueen länsiosassa) sekä vaarantunut töyhtötiainen (kaksi reviiriä). Pyy suosii erityisesti tiheitä, kosteapohjaisia sekametsiä. Töyhtötiainen pesii puolestaan vanhoissa havumetsissä ja on taantunut vanhojen metsiköiden vähenemisen vuoksi. Peukaloinen on viime aikoina runsastunut, mutta ainakin toistaiseksi seudulla melko harvalukuinen pesijä. Sillä oli alueella yksi reviiri. Luhtakerttunen pesii pensaikoissa mielellään vesistöjen lähellä. Sen löytyminen selvitysalueen länsiosan kostealta hakkuulta oli yllätys.

Kartta 5. Huomionarvoisten lintulajien reviirit. (EN=erittäin uhanalainen, VU=vaarantunut, NT=silmälläpidettävä, LC=elinvoimainen, D=lintudirektiivin I-liitteen laji)

MÄNTYLÄN RANTA-ASEMAKAAVAN LUONTOSELVITYS

Tieteellinen nimi	Suomenkielinen nimi	Parimäärä	Status
<i>Acrocephalus palustris</i>	luhtakerttunen	1	LC
<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	ruokokerttunen	4	NT
<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	rytikerttunen	1	LC
<i>Anthus trivialis</i>	metsäkirvinen	3	LC
<i>Carduelis chloris</i>	viherpeippo	1	EN
<i>Certhia familiaris</i>	puukiipijä	2	LC
<i>Columba palumbus</i>	sepelkyyhky	3	LC
<i>Cyanistes caeruleus</i>	sinitiainen	5	LC
<i>Emberiza citrinella</i>	keltasirkku	1	LC
<i>Emberiza schoeniclus</i>	pajusirkku	3	VU
<i>Erithacus rubecula</i>	punarinta	4	LC
<i>Fringilla coelebs</i>	peippo	13	LC
<i>Lophophanes cristatus</i>	töyhtötiainen	2	VU
<i>Motacilla alba</i>	västäräkki	1	NT
<i>Muscicapa striata</i>	harmaasieppo	2	LC
<i>Parus major</i>	talitiainen	4	LC
<i>Periparus ater</i>	kuusitiainen	2	LC
<i>Phylloscopus collybita</i>	tiltalti	3	LC
<i>Phylloscopus trochilus</i>	pajulintu	9	LC
<i>Prunella modularis</i>	rautiainen	3	LC
<i>Rallus aquaticus</i>	luhtakana	1	LC
<i>Regulus regulus</i>	hippiäinen	2	LC
<i>Sylvia atricapilla</i>	mustapääkerttu	4	LC
<i>Sylvia borin</i>	lehtokerttu	1	LC
<i>Sylvia communis</i>	pensaskerttu	1	NT
<i>Sylvia curruca</i>	hernekerttu	1	LC
<i>Tetrastes bonasia</i>	pyy	1	VU, D
<i>Troglodytes troglodytes</i>	peukaloinen	1	LC
<i>Turdus merula</i>	mustarastas	2	LC
<i>Turdus philomelos</i>	laulurastas	5	LC

Taulukko 2. Selvitysalueen ja sen välittömän lähiympäristön pesimälinnusto. (EN=erittäin uhanalainen, VU=vaarantunut, NT=silmälläpidettävä, LC=elinvoimainen, D=lintudirektiivin I-liitteen laji)

Kolkansalmen pohjoisrannan ruovikoissa pesii kohtalaisen edustavaa ruovikkolinnustoa. Siihen kuuluvat taantuneet, mutta edelleen yleiset silmälläpidettävä ruokokerttunen (neljä reviiriä) ja vaarantunut pajusirkku (kolme reviiriä). Elinvoimaiseksi arvioidulla rytikerttusella oli yksi reviiri. Ruovikosta kuului myös elinvoimaisen, mutta harvalukuisen rehevien kosteikoiden linnun, luhtakanan ääntelyä.

Kaavaluonnoksessa esitetyt maankäytön muutokset eivät aiheuta merkittäviä vaikutuksia Kolkansalmen pohjoisrannan ruovikoiden linnustolle, sillä rannalle suunnitellun uuden rakennuspaikan lähellä ei pesi erityistä ruovikkolajistoa. Alueella olisi hyvä säilyä jatkossakin puustoltaan vanhoja metsäkuvioita, jotta töyhtötiainen voisi säilyä linnustossa.

5. LEPAKOT

Kaikki Suomessa esiintyvät lepakkolajit sisältyvät EU:n luontodirektiivin IV-liitteeseen, joten niiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikentäminen ja hävittäminen on kielletty.

5.1 Menetelmät

Lepakkoja havainnoitiin detektorilla kolmena yönä (taulukko 3) kulkemalla karttaan 6 merkitty reitti. Havainnointi aloitettiin aikaisintaan noin puoli tuntia auringonlaskun jälkeen. Sääolosuhteet olivat kaikkina öinä hyvät. Kaikkien havaittujen lepakkojen laji ja GPS-laitteella mitattu havaintopaikka merkittiin muistiin. Lisäksi kirjattiin tieto siitä, oliko kyseessä ohilentävä vai paikalla saalistava yksilö.

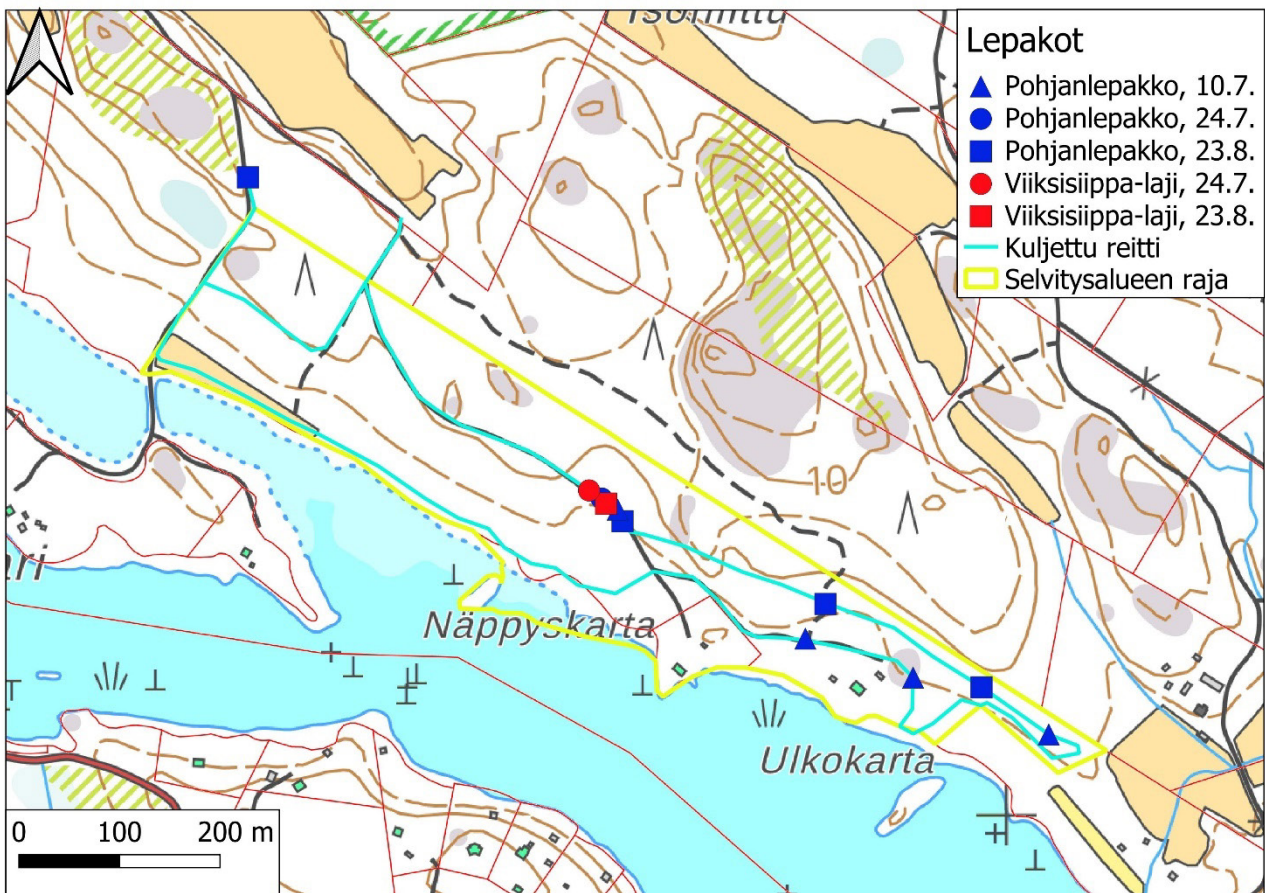
Lepakoille sopivia päiväpiiloja sekä talvehtimis- ja lisääntymispaikkoja (mm. linnunpönttöjä, kolopuita ja maakellareita) etsittiin muun maastotyön yhteydessä.

Päivä	Laskenta-aika	Sää
10.-11.7.2023	23.35-00.25	Lämpötila +12°C → +10 °C, tyyntä, selkeää
24.7.2023	22.50-23.30	Lämpötila +13 °C → +11 °C, tyyntä, selkeää
23.8.2023	21.35-22.25	Lämpötila +14 °C, tyyntä, selkeää

Taulukko 3. Detektorihavainnointiajat ja vallinnut säätila.

5.2 Tulokset ja johtopäätökset

Selvitysalueella havaittiin niukasti lepakoita (kartta 6). Havainnot keskittyivät selvitysalueen itäpuoliskoon, jossa tavattiin joitakin pohjanlepakoita ja viiksisiippoja / isoviiksisiippoja. Toistuvasti kumpiakin havaittiin kesämökeille johtavan tien varrella sijaitsevalla pienellä metsäaukealla. Varsinkin pohjanlepakot saalistavat mielellään juuri tämän kaltaisilla metsän keskellä olevilla pienillä aukoilla sekä teiden yllä. Kun aukon puusto aikanaan varttuu, siirtyvät lepakot muualle.

Kartta 6. Lepakkohavainnot ja kuljettu reitti.

Lepakoille sopivia luontaisia päiväpiiloja, lisääntymispaikkoja tai talvehtimispaikkoja ei löytynyt, eivätkä lepakot yleensä käytä uusia rakennuksia, joissa on harvoin niille soveltuvia lepopaikkoja.

Yhteenvedona voidaan todeta, että alueella näyttää liikkuvan vain vähän lepakoita, joten alue kuuluu luokkaan III: muu lepakoiden käyttämä alue. Lepakkojen osalta ei ole tarvetta maankäyttösuosituksille.

6. LIITO-ORAVA

6.1 Menetelmät

Liito-orava suosii varttuneita, tiheitä kuusisekametsiä, joissa kasvaa kookkaita haapoja. Se pesii puunkoloissa, pöntöissä ja oravan rakentamissa risupesissä, joskus myös rakennuksissa. Laji on uhanalainen, ja se on mainittu EU:n luontodirektiivin liitteessä IV, minkä vuoksi liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty luonnonsuojelulain nojalla.

Liito-oravan luotettavin kartoitusjakso ajoittuu maaliskokuulle, jolloin sen papanat ovat väriltään keltaisia – kellertäviä ja siten helpommin havaittavissa kuin kesän ruskeat papanat. Lisäksi keväällä kasvillisuus ei haittaa jätösten havaitsemista. Papanoiden löytyminen osoittaa varsin luotettavasti liito-oravan esiintyvän alueella, joskin vain yksittäisten papanoiden löytyminen yhden tai muutaman puun tyveltä voi viitata myös eläinten tilapäiseen pysähtymiseen niiden siirtyessä alueelta toiselle. Mikäli jätöksiä löytyy vähänkin runsaammin, käyttää liito-orava aluetta pysyvämmän. Runsaan papanamäärän löytyminen kolopuun alta, ympäröivää puustoa selvästi järeämmän tuuhealatuksisen kuusen tyveltä tai linnunpöntön alta viittaa vahvasti pesintään. Usein pesäpuiden tyvirungoilla on myös virtsaamisjälkiä. Liito-oravat suosivat pesäpuinaan varsinkin tiheiköissä kasvavia puita, sillä tiheä puusto antaa suojaa saalistajilta.

Selvitysalue kartoitettiin 9.5.2023. Liito-oravan papanoita etsittiin runkomaisten haapojen sekä kookkaimpien kuusten tyviltä. Papanoiden lisäksi voi puiden rungon tyviosasta löytää virtsaamisjälkiä, jotka erottuvat usein mm. sammalkasvustojen kuolemisenä. Papanoiden lisäksi etsittiin myös kolopuita sekä tehtiin havaintoja metsien laadusta liito-oravan elinympäristöinä.

6.2 Tulokset ja johtopäätökset

Merkkejä liito-oravan esiintymisestä ei havaittu. Selvitysalueella ei kasva liito-oravalle hyvin sopivaa vanhaa ja tiheää sekametsää. Alueen varttuneet metsät ovat harvennettuja ja pääosin mäntyvaltaisia, eivätkä siten sovellu hyvin liito-oravalle.

7. VIITASAMMAKKO

7.1 Menetelmät

Viitasammakkoa tavataan lähinnä Etelä- ja Keski-Suomessa, mutta havaintoja on aina Keski-Lappia myöten. Lajin elinympäristöä ovat suot, vesistöjen rannat ja erilaiset pienvedet kuten kaivannot ja lammet sekä näiden läheiset maa-alueet. Viitasammakko tulee toimeen jopa heikkosuolaisessa murtovedessä, ja se viihtyy hyvin myös erilaisissa ihmisen kaivamissa lammissa. Viitasammakko on mainittu EU:n luontodirektiivin liitteessä IV, ja sen lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty luonnonsuojelulain nojalla.

Viitasammakkokartoituksessa noudatettiin Saarikiven (2017) laatimia kartoitusohjeita. Kartoitus perustuu kutevien yksilöiden havainnointiin. Viitasammakot ovat monesti äänessä myös pitkin päivää, mutta inventoinnit tehdään usein illalla ja yöllä, koska silloin taustamelua on vähemmän, mikä helpottaa havainnointia. Kutuaika on lyhyt ja sen ajoittuminen riippuu kevään säistä. Lisäksi ajoituksessa on vesistötyypistä johtuvaa vaihtelua samallakin seudulla. Tästä syystä suositeltava havainnointikertojen määrä on vähintään kaksi.

Päivämäärä	Kuunteluaika	Sää
3.5.2023	21.00-21.50	Ilman lämpötila +3 °C, selkeää, heikkoa tuulta
9.5.2023	21.25-22.05	Ilman lämpötila +8 °C, ohutta yläpilveä, heikkoa tuulta

Taulukko 4. Viitasammakkokartoitusten ajankohta ja säätila.

Kolkansalmen pohjoisranta arvioitiin etukäteen kartta- ja ilmakuvatulkinnan perusteella potentiaalisesti viitasammakon kutupaikaksi. Aiempia havaintoja alueelta ei ollut. Maastokäynnit ajoitettiin seuraamalla viitasammakkojen kudun ajoittumista vastaaventyypisillä Lounais-Suomen tunnetuilla kutupaikoilla sekä seuraamalla laji.fi -havaintotietokantaan talletettuja havaintoja ja vaihtamalla tietoja luontoselvittäjäkollegoiden kanssa. Havainnointikertoja oli kaksi. Havainnointia suoritettiin illalla 40 min – 50 min ajan kerrallaan (taulukko 4). Tuuli oli molempina iltoina heikkoa. Taivas oli ensimmäisenä iltana selkeä ja toisena ohuen yläpilven peitossa. Sää oli ensimmäisellä kerralla viileä, mutta toisella vuodenaikaan nähden melko lämmin.

Maastossa liikuttiin mahdollisimman varovasti, ja ensimmäiset kuuntelupysähdykset tehtiin jo useiden kymmenien metrien päässä ensimmäisistä mahdollisista kutupaikoista, sillä viitasammakot ovat arkoja ja lopettavat helposti ääntelyn havaitessaan liikettä rannalla.

Yhdessä kuuntelupisteessä vietettiin vähintään noin 10 minuuttia kyykistyen kasvillisuuden suojaan, jolloin voitiin varmistua siitä, että mahdolliset viitasammakot uskalsivat aloittaa ääntelyn.

7.2 Tulokset ja johtopäätökset

Yhtään viitasammakkoa ei havaittu. Ainakin jälkimmäinen kartoituskerta ajoittui viitasammakon kutuaikaan, sillä myöhemmin samana yönä kutu oli vilkasta eräällä toisella paikalla Vehmaalla (Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy 2023). Kolkansalmen pohjoisrannan ruovikot kasvavat osittain maalta ja vedessäkin tiheä ruovikko ulottuu yhtenäisenä avoveden rajaan asti. Viitasammakoiden kutupaikkoinaan suosimia ruovikon keskellä sijaitsevia allikoita ei ole. Myös Näppyskartan itäpuolen kapeaosmankäämikasvusto on viitasammakoille ilmeisesti liian suojaton.

8. MUU LAJISTO

Selvitysalueelta tai sen lähiympäristöstä ei ollut ennestään tiedossa muiden, aiemmin tässä raportissa mainitsemattomien, uhanalaisten, silmälläpidettävien, harvinaisten tai EU:n luontodirektiivin II- ja IV-liitteisiin sisältyvien lajien esiintymiä. Niitä ei löydetty myöskään tässä työssä.

Alueella ei ole erittäin uhanalaiseksi luokitellulle, rauhoitetulle ja EU:n luontodirektiivin II-liitteeseen sisältyvälle lahokaviosammalelle hyvin sopivia runsaslahopuustoisia kosteita kuusivaltaisia metsiä, eikä lajin itujuväsryhmiä tai itiöpesäkkeitä löydetty.

EU:n luontodirektiivin IV-liitteeseen sisältyviä idänkirsikorentoa, lummelampikorentoa, sirolampikorentoa ja täplälampikorentoa kartoitettiin Kolkansalmen pohjoisrannalta. Jo varhain keväällä lentävää idänkirsikorentoa etsittiin ensimmäisen kerran 9.5.2023 klo 16.20-17.05 kulkemalla koko selvitysalueeseen sisältyvä ranta korentoja etsien. Sää oli selkeä, tuuli heikkoa ja ilman lämpötila oli noin +10 °C eli olosuhteet olivat tarkoitukseen sopivat. Tämän jälkeen idänkirsikorentoja etsittiin luontotyyppikartoituksen yhteydessä. Korentoihin keskityttiin erityisesti 12.7.2023, jolloin niitä havainnoitiin klo 13.45-16.50. Sää oli lämmin (+20 °C), selkeä ja heikkotuulinen, joten hyönteiset olivat aktiivisia. Yhtään idänkirsikorentoa tai edellä mainittua kolmea, EU:n luontodirektiivin IV-liitteeseen sisältyvää lampikorentoa ei havaittu. Kolkansalmen pohjoisrannan ruovikot vaikuttavat sopivilta idänkirsikorennolle ja täplälampikorennolle, mutta kelluslehtiskasvustoja vaativalle

lummelampikorennolle alue sopii huonosti kelluslehtiskasvillisuuden niukkuuden vuoksi. Sirolampikorento suosii nebareunuksisia järviä ja lampia, joten sille hyvin sopivaa habitaattia alueella ei ole. Täplälampikorenon lentokausi oli 12.7. jo kääntymässä loppuun, joten tämä saattoi ehkä vaikuttaa tuloksiin. Kaavaluonnoksessa esitetyt maankäytön muutokset eivät kuitenkaan vähennä juuri lainkaan Kolkansalmen pohjoisrannan ilmaversoiskasvustojen pinta-alaa, joten kaavasta ei ole korenoille haittaa.

9. SUOSITUSTEN YHTEENVETO

Karttaan 2 merkityt komeat vanhat männyt olisi hyvä jättää kasvamaan ja arvokkaat luontotyyppikohteet tulisi jättää kehittymään luonnontilaisina.

10. KIRJALLISUUS JA LÄHTEET

- Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s.
- Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 1: tulokset ja arvioinnin perusteet. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018.
- Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 2: luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018. 925 s.
- Lindholm, T. & Tuominen, S. 1993. Metsien puuston luonnontilaisuuden arviointi. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja A 3. 40 s.
- Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy 2023. Vihtjärven ranta-asemakaavan muutoksen luontoselvitys. 22 s.
- Meriluoto, M. & Soininen, T. 1998. Metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt. Metsälehti Kustannus & Tapio. 192 s.
- Mäkelä, K. & Salo, P. 2021. Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi. Opas tekijälle, tilaajalle ja viranomaiselle. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 47/2021. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 350 s.

- Nieminen, M. 2017. Liito-orava (*Pteromys volans* Linnaeus, 1758). - Julkaisussa: Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.). Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt, s. 48-55. Suomen ympäristö 1/2017.
- Pääkkönen, P. & Alanen, A. 2000. Luonnonsuojelulain luontotyyppien inventointiohje. Suomen ympäristökeskuksen monisteita 188. Suomen ympäristökeskus. 128 s.
- Saarikivi, J. 2017. Viitasammakko (*Rana arvalis* Nilsson, 1842). - Julkaisussa: Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.). Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt, s. 90-96. Suomen ympäristö 1/2017.
- Suomen Lajitietokeskus. Aineistopyyntö 4.7.2023.
- Syrjänen, K., Hakalisto, S., Mikkola, J., Musta, I., Nissinen, M., Savolainen, R., Seppälä, J., Seppälä, M., Siitonen, J. & Valkeapää, A. 2016. Monimuotoisuudelle arvokkaiden metsäympäristöjen tunnistaminen. METSO-ohjelman luonnontieteelliset valintaperusteet 2016-2025. Ympäristöministeriön raportteja 17/2016. 75 s.
- <https://vanhatkartat.fi/>
- Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus (2021). Suomen lajien alueellinen uhanalaisuusarviointi 2020. <https://www.ymparisto.fi/punainenlista>